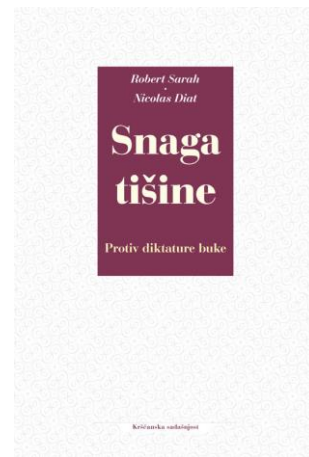
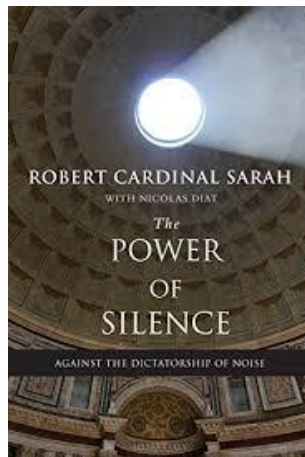

Kardinal Robert Sarah

SNAGA TIŠINE

Govor na predstavljanju njemačkog izdanja

S njemačkog jezika preveo fra Tomislav Pervan

Cijenjene dame i gospodo,
Eminencije i ekscelencije,

Ponajprije moram izraziti svoju zahvalnost ove večeri¹. Zahvaljujem svima nazočnima. Svojom brojnom nazočnošću očitujete i svjedočite kako tišina nije tema iz prošlosti, nego da i danas ima bitno značenje. Svojom prisutnošću potvrđujete kako se tišina ne odnosi samo na monaški način života, nego da nam je danas ona svima potrebna. Srdačno zahvaljujem njegovoj ekscelenciji mons. Georgu Gänsweinu i molim ga usrdno da prenese moje zahvalne i ponizne pozdrave Njegovoj svetosti Benediktu XVI., jer sam velikodušno počašćen njegovom blizinom i moralnom podrškom. Zahvaljujem i papinskom institutu Santa Maria dell'Anima, napose njegovu rektoru mons. Brandmayru, što nam je dao ovaj prostor na raspolaganje kako bismo mogli predstaviti knjigu javnosti. I napokon, zahvaljujem izdavačkoj kući *FE-MedienVerlag Kisslegg* i njezinu izdavaču g. Bernhardu Mülleru koji je preuzeo teret objavljivanja knjige *Snaga tišine* na njemačkom jeziku. Danas je imate u svojim rukama.

Njemačko izdanje moje prve knjige *Bog ili ništa* naišao je na vrlo lijep prijem. Nadam se da će njemačka javnost ponovno znati cijeniti promišljanja koja nudim u knjizi *Snaga tišine*. Zbilja, tišina je

¹ Kardinal Sarah objavio je svoju knjigu *Snaga tišine* na francuskom i engleskom jeziku, a na njemačkom jeziku tiskana je u izdavačkoj kući *FE-MedienVerlag Kisslegg*. Prilikom predstavljanja njemačkog izdanja knjige, kardinal je osobno uputio ovaj govor o svojoj knjizi te o potrebi tišine. Knjigu je na hrvatskom jeziku objavila Kršćanska sadašnjost 2017. (<http://www.ks.hr/snaga-tisine>).

univerzalna tema koja nam širom otvara one obzore koji nam omogućuju stupiti u istinu vlastitoga života.

Ova je knjiga nastala i izrasla iz života, iz mojeg osobnog iskustva te iz iskustava dragih osoba koje sam imao milost upoznati te koje su u tišini i svojom tišinom donijeli bogate i silne plodove svetosti i dobrote. Ovdje se naročito sjećam brata Vincent-Marie de la Résurrection, kanonika u opatiji Sainte Marie di Lagrasse, kojega sam imao prigodu upoznati 2014. godine. Bolovao je od multiple skleroze od koje je preminuo 2107. godine u 37. godini života. Brat Vincent nije mogao govoriti. Ali, između nas se rodilo čudesno duhovno iskustvo i poveznica, ne pomoću riječi, nego pomoću pogleda i tišine, te preko molitve u kojoj je brat Vincent sudjelovao jedino pokretom svojih usana. Brat Vincent mi je na posve poseban način otkrio ljudsku i mističnu dimenziju tišine. Dakle, slobodno mogu reći da je knjiga koju danas predstavljamo izrasla iz ćelije jednoga bolesnika, jednoga mladog redovnika koji je iščekivao nebo u tijelu koje je sve snažnije bivalo obilježeno bolešću i patnjom, ali koji je isto tako – to bih htio istaknuti – zračio, svijetlio, jer je kroz njega već prosijavalo svjetlo uskrsnuća.

Za mene je tišina također dio moga osobnog iskustva prvih godina moje biskupske službe u Conakryju u Gvineji, gdje sam živio vrlo izoliran od drugih i pod stalnim nadzorom, pod onim znanim političkim okolnostima koje sam već opisao u svojoj prvoj knjizi. Vanjska mi je izolacija – što smatram velikim Božjim darom – otkrila i otvorila sve one nutarnje odaje i prostore u koje Bog stupa i u kojima stanuje, u kojima on govori i tješi. To su iskustva koja mi i danas pomažu dosegnuti dublje razlikovanje onoga što nas danas okružuje – u kulturološkom okružju koje gotovo sustavno izbjegava biti nasamo sa samim sobom te pogledati u sebe, vlastitu nutrinu. Buka, brbljanje, sve te nove tehnologije koje prenose tu viku i buku, prekrivaju prazninu novoga čovjeka koji jedva više da zna čemu i zašto zapravo živi ili treba živjeti.

Za mene je još bolnije konstatirati kako su ta površnost i bezbožnost te prijezir ljudske osobe u međuvremenu provalili i u Crkvu. Ne mogu zaniijekati da ova knjiga duguje zahvalu i mojim iskustvima koje imam kao pročelnik Kongregacije za bogoštovlje i disciplinu sakramenata. Naime, moram reći kako je liturgija ona dimenzija u životu Crkve koja zacijelo najviše trpi od toga obezvrjeđujućeg posvjetovnjačenja koje je prodrlo i u Crkvu. Moram to pojasniti.

Nije naime nikakva tajna – a govorim to s velikim bolom u srcu – da naš suvremeni svijet živi načinom kao da Boga nema, kao da on ne postoji. Ne bismo trebali shvatiti to tek kao puku intelektualnu misaonu igru. Otuđenje od Boga jest činjenica i zbiljsko iskustvo. To je svagdanji život milijuna ljudi koji je posve konkretno obilježen prazninom koja ima svoj korijen u odsutnosti Boga. Ali, kad Boga nema, kad on nedostaje, čovjek mora očajnički tražiti nešto što mu obećaje pristup Apsolutnomu, a pritom nažalost, istodobno mora konstatirati da ništa što je naprosto samo ljudsko nije kadro ispuniti do kraja njegovo srce. Krajnje je problematično što tragamo samo za ljudskim rješenjima kao odgovorom glede našega smisla i sudbine. Suočeni s neporecivo velikim problemima, grozničavo se držimo traganja za ljudskim sredstvima umjesto da svoje srce uzdignemo k Bogu. Ponekad stječem dojam da je to posvjetovnjačenje prodrlo u Crkvu kako bismo reducirali svoju vjeru na ljudsku mjeru. Umjesto da otvorimo čovjeka za Božju inicijativu – a Bog uvijek neočekivano osloboditeljski iznenađuje, kidajući okove i verige – mnogi misle da suvremeni čovjek može jače i bolje vjerovati ponudimo li mu vjeru prema ljudskoj mjeri, vjeru koja nema više korijen u dubini objave u Isusu Kristu i u predaji Crkve, nego u postulatima i potrebama modernoga čovjeka, te u ograničenostima njegovih mogućnosti.

To posvjetovnjačenje očituje se i izražava također u liturgiji. Drugi vatikanski sabor jasno je rekao da je liturgija izvor i vrhunac kršćanskoga života.

Ja bih to još snažnije izrazio. Bogoslužje je svadbena dvorana u kojoj se Bog u činu savršene ljubavi

predaje svojoj Crkvi te gdje se kršćanin na savršen način, tijelom i dušom, susreće sa svojim Gospodinom. I upravo u toj biti i srčici liturgije, u toj najosjetljivijoj točki u životu Crkve, sa svom težinom doživljavamo prikraćivanje i zakidanje vjere prema ljudskoj mjeri i nahodaženju, bilo u riječima ili u kretnjama. Kao što sam prikazao u samoj knjizi, gotovo se nikada u našim propovijedima ne čuje da se govori o vjeri, vječnom životu, zajedništvu, prijateljevanju s Kristovom osobom ili da se govori o grijehu kao lomu i pobuni protiv Boga. Ne pokušava li se na taj način ukloniti i uništiti sve one kretnje koje se suvremenom čovjeku čine „nerazumljivima“ kako bismo ih nadomjestili pravom bujicom riječi koje pretvaraju naša euharistijska slavlja sve više u velike *happeningse*, „eventse“, gdje je u središtu čovjek zatočenik sa svojim problemima te sa svojim vlastitim prosudbenim mogućnostima kako riješiti te probleme? Nije li to prije samo jedno obično ljudsko slavlje – a ne istinsko bogoštovlje i svetkovina Crkve?

Ta očevidna odsutnost Boga u liturgiji – ako mi dopuštate primjedbu – također je ishodište moje knjige o tišini da bismo ponovno stavili Boga na prvo mjesto. Pritom naglasak nije na tišini zbog same tišine, nego je riječ o onoj tišini u kojoj Bog ponovno može progovoriti i u kojoj ga možemo čuti. Primat Boga u našoj sredini, klanjanje Bogu te čovjekova žrtva tvore srce i bit kršćanske liturgije. Sabor nam je ostavio golemu baštinu, napose u Konstituciji o božanskoj liturgiji i zadaću liturgijske obnove, a to je posvećenje i svetost svakoga pojedinog krštenika. Moramo ponovno otkriti taj obzor. To se posvećenje zbiva u bitnome u trenutku susreta s Gospodinom u bogoslužju kad kličemo, kad molimo: Svet, svet, svet! Kako možemo susresti Gospodina kad smo prepuni sami sebe, kad nemamo u sebi prostor za Njega? Kako se možemo dati ispuniti Njegovom božanskom prisutnošću, Njegovom riječi života, Njegovim utješnim navještajem smrti i uskrsnuća kad smo prepuni riječi, zvukova te apsolutno svjetovnih vijesti? To promišljanje vrijedi za svakoga pojedinog vjernika, ali i za cijelu zajednicu za euharistijskoga slavlja. Ako smo mi sami u središtu slavlja, kako tu može zajednica iskusiti djelovanje Duha Svetoga koji je oživljuje?

Izazov tišine velika je zadaća jer nas ona uvodi u smisao čovjekove egzistencije, u čovjekov odnos prema Bogu, ili još bolje: u odnos Boga prema čovjeku. U duhu se vraćam jednom biblijskom retku koji će nam možda pomoći otvoriti oči za božansku perspektivu vjere. „Dok je mirna tišina svime vladala i noć brzim tijekom stigla do sredine puta svog, jurnula je tvoja svemoguća riječ s nebesa, s kraljevskih prijestolja, kao žestok ratnik u sredinu zemlje, propasti predane“ (Mudr 18,14-15). Kad se stvorenje zaodjene u tišinu, Bog daje da se Njegov glas čuje. To je Riječ postala glasom i tijelom. To je Isus Krist, Riječ, i to je uistinu tajna utjelovljenja koja unosi svjetlo u odnos između Boga i čovjeka. Bog je to svjetlo koje osvjetljuje smisao liturgije. To je prodor Božanskoga u čovjekovu egzistenciju. To je izljev svjetla na nas, svjetla koje obasjava sve naše sjene.

Kao što sam istaknuo, tišina nije svrha samoj sebi, ali je ona nužni preduvjet: tišina stvara ono ozračje koje omogućuje osjetiti Božje utjelovljenje. Htio bih reći nešto. Kao što je Benedikt XVI. u svome predgovoru istaknuo, Isus je tišina i riječ, zato je Crkva tišina i riječ. Tišina i riječ se međusobno oplođuju. Na taj se način ističu barem dva promišljanja koja bih htio predočiti spram liturgije. Prvo, što se tiče naravi utjelovljenja, odnosno glede činjenice da je Bog postao čovjekom, da je Božansko uzelo ljudsko, da je Vječni uzeo na sebe vremenito – a ne obrnuto – ističem da se to nije dogodilo kako bi se ljudsko ponizilo ili pak čovjekovo dostojanstvo umanjilo. Drugo, inicijativa leži na Božjoj strani. Bog uzima stvari u svoje ruke. Čovjek se svojim silama ne može uspeti do neba niti dosegnuti Boga.

Ta logika utjelovljenja vrijedi također i za liturgiju koja je Božje djelo, *opus divinum*, samo zaodjenuta u ljudski izričaj. Htio bih skrenuti stoga pozornost na dva promišljanja koja se – između ostaloga – nalaze u knjizi koju danas ovdje predstavljamo. Prvo, pitanje inkulturacije nije pitanje kako

učiniti liturgiju više afričkom i više azijskom ili je prilagoditi običajima australskih domorodaca. Božansko prodire u ljudsko, ne s nakanom da bi se ljudski element razmahao, „raspojasao“, nego kako bismo ga otvorili, pročistili, oslobodili i preobrazili te pobožanstvenili. Često stječem dojam kako se trajno sve više trudimo oko toga kako liturgiju „prilagoditi“, umjesto da (po)nudimo cjelokupno njezino bogatstvo. Evidentno je da se liturgija obraća konkretnim osobama i stoga mora pronaći prikladne forme kako bi oslovljala konkretne osobe, kao što je i Bog postao čovjekom da bi s nama govorio, ali ne da bi božanstvo u sebi reducirao kako bismo ga mogli „kapirati“, shvatiti, nego ponajprije da bi čovjeka otvorio i učinio prijamljivim za spasenje koje Bog želi ponuditi čovjeku. Ne smijemo zatvarati Božansko u naše ljudske kategorije. Znakovito je da je rano kršćanstvo, prije nego je preuzelo razne oblike poganskih žrtvenih slavlja, u svome prvom susretu s poganskom kulturom onima koji su postajali kršćani, predavalo najprije svoje vlastito liturgijsko blago koje je za pogane uvelike bilo strana baština židovske objave.

Drugo promišljanje tiče se strahopoštovanja pred Bogom. Sveto pismo vrvi naputcima glede tzv. „straha Božjega“. Početak mudrosti je strah Božji: *Initium sapientiae timor Domini*. Strah Božji je jedan od sedam darova Duha Svetoga. Strah Božji nije bojazan, strašenje. Sveti Ivan kaže u svojoj Prvoj poslanici: „Ljubav odgoni strah, bojazan“. Strah Božji je uvažavanje i djetinje (po)štovanje pred Bogom koji je uvijek daleko veći od čovjeka. On je Tvorac, mi smo samo dio njegova stvorenja. Intimna blizina prema Bogu ne dokida poštovanje pred njim. Dostojanstvo našega stava u liturgiji, priprema bogoštovnoga pribora i posuđa, ponašanje unutar Božjega hrama izraz je činjenice da mi ne možemo raspolagati Bogom. Navod iz Knjige Mudrosti koji smo maločas čuli kaže da su Božja očitovanja poput oštra mača. Istu sliku koristi i Poslanica Hebrejima, gdje piše: „Živa je riječ Božja, djelotvorna i oštija od svakoga dvosjekla mača, ona prodire do rastavljanje duše i duha, zglobova i moždine; ona sudi i nakane i misli srca. I nema stvora njoj skrivena, nego je sve golo i otkriveno očima onoga komu moramo dati račun“ (Heb 4,12-13). Ukoliko nemamo ili izgubimo strahopoštovanje pred Bogom, ne ćemo biti kadri ozbiljno shvatiti njegovu spasonosnu riječ koja nas stavlja pod upitnik i prosvjetljuje.

Tišina je nutarnje ozračje, nutarnji stav, nutarnja spremnost koja omogućuje sve ono što riječ Crkve čini plodotvornom. Crkvi, koja se zaputila i krenula putem osiromašenja jer se potpuno priklonila jedino ljudskom sudu, dopuštam u svoj skromnosti skrenuti pozornost na put tišine, jer se svaka zajednica u liturgijskom slavlju mora otvoriti Božjoj inicijativi i milosti koja dolazi jedino od Boga.

Ukratko, htio bih Vašoj pozornosti preporučiti izvanrednu knjigu A. M. Triacca „Duh Sveti i liturgija“ gdje na jednom mjestu čitam: „Tišina u liturgiji nije nikakva ceremonija. To je prije svega izlaganje svake kretnje, svake riječi i svake radnje. Tišina nije nikakva stanka u slavlju, ona je, naprotiv, ulaz u srce liturgije. Tišina nije nikakva mrtva točka, nego vrhunac koji upućuje na Duha Svetoga: na njegovu prisutnost, njegovo djelovanje koje nas uvodi u promatranje, kontemplaciju... Liturgijska tišina poziv je u kome se stavljam na raspolaganje djelovanju Duha Svetoga. Duh govori u tišini. I treba nam tišina da bismo ga čuli“.

Hvala Vam, jer se svatko od nas na svome mjestu u ovome prostoru može otvoriti tišini i dati svoj doprinos.